

EL CONGRÉS DE LIQUIDACIÓ DE LA TERCERA INTERNACIONAL¹

Lev Trotski

23 d'agost de 1935

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de:
<http://www.marxists.org/espanol/trotsky/ceip/escritos/Libro4/ContextHelp.htm>

El Setè Congrés de la Comintern, que en el moment d'escriure aquestes línies inclús no havia conclòs les seues deliberacions, passarà a la història, tard o d'hora, com el congrés de liquidació de la Comintern. Encara que els seus participants no ho reconeguen, estan abocats (amb aqueixa unanimitat obligatòria que ha estat la característica general de la Tercera Internacional en els darrers anys) a la liquidació del programa, els principis i els mètodes tàctics establerts per Lenin i estan preparant l'abolició total de la Comintern com a organització independent.

La Tercera Internacional sorgí directament de la guerra imperialista. És cert que distintes tendències lluitaven al si de la II^a Internacional des de molt de temps abans; però ni tan sols la d'extrema esquerra, representada per Lenin, pensava que seria necessari crear la unitat revolucionària de la classe obrera mundial per mitjà d'una ruptura total amb la socialdemocràcia. La degeneració oportunista dels partits obrers, estretament vinculada amb el període de floriment del capitalisme de finals del segle passat i principis d'aquest, es revelà plenament en el moment en què la guerra plantejà brutalment aquesta qüestió: a favor o contra la burgesia nacional? En 1914 el procés polític efectuà un salt bruscat; per a emprar les paraules de Hegel, l'acumulació de canvis quantitius adquirí sobtadament un caràcter qualitatiu.

El bruscat viratge cap al patriotisme per part de les seccions de la Internacional resultà inesperat per a tots, com ho demostra clarament l'exemple de Lenin. En anys anteriors tingué més d'una ocasió per a criticar la socialdemocràcia alemanya; però invariablement la considerava *el seu* partit. I inclusivament quan, estant a Suïssa, rebé la darrera edició del *Vorwärts* on s'anunciava que el bloc socialdemòcrata del Reichstag havia votat a favor dels crèdits de guerra de Guillem Hohenzollern, declarà amb confiança davant d'un cercle d'amics que l'estat major alemany havia falsificat l'edició per a demostrar la unitat fictícia del poble alemany i espantar l'enemic. I quan ja no quedà possibilitat per a les il·lusions reconfortants, les conclusions que Lenin extragué de la catàstrofe foren tant més contundents i categòriques. La internacional socialdemòcrata

estava trencada, les seues seccions individuals s'havien posat al servei dels estats majors nacionals, calia construir una nova internacional: aqueix fou el programa de Lenin a partir dels primers dies de la guerra. A partir d'aleshores, els dirigents parlamentaris i sindicalistes de les organitzacions obreres foren per a ell mers agents de l'activisme imperialista al si de la classe obrera. Proclamà que la ruptura amb els mateixos era el primer requisit per al desenvolupament posterior del treball revolucionari. La nova internacional, porgada de tot oportunisme, havia de convertir-se en una organització per a la guerra civil contra l'imperialisme. Lenin repudià el nom mateix de la socialdemocràcia, anomenant-la una camisa bruta que havia de ser reemplaçada per una altra de neta.

Reflexionant sobre les bases teòriques del reformisme a la llum de la nova experiència, Lenin posà tot l'èmfasi sobre la teoria de l'*estat*. Els dirigents de la Segona Internacional veien en l'estat democràtic una institució autònoma, suspesa per damunt de les classes i, en conseqüència, capaç de servir a objectius històrics distints, inclusivament contraposats. Per a ells el problema radicava en omplir la democràcia "pura", pas a pas i gradualment, amb un nou contingut econòmic. Jaurès, el representant més brillant del reformisme, deia: "És necessari socialitzar la República". La idealització de la democràcia conduí inexorablement a la idealització dels partits democràtics de la burgesia. Hom digué que la col·laboració amb els mateixos era un requisit necessari per al "progrés" sistemàtic.

Si en Alemanya, amb el seu vertiginós desenvolupament econòmic i el seu endarrerit desenvolupament polític, els partits democràtics es marciren abans de florir, en la França conservadora, amb les seues classes intermèdies més estables i amb les tradicions de la Gran Revolució, el Partit Radical continuà ocupant, en la vida política de la república, un lloc destacat, inclusivament decisiu si es mira superficialment. A França, la teoria de la democràcia pura com a terreny per al progrés ininterromput desembocà directament en el bloc dels socialistes amb els radicals. Aquesta qüestió fou, durant dècades, la pedra de toc per al moviment obrer. Jaurès era partidari d'una aliança de tots els "republicans purs" contra la "reacció". Guesde, per contra, era partidari de la lluita de classes contra tots els partits de la burgesia, incloent-hi l'ala traïdora. A vegades, aquest antagonisme solia adquirir característiques força agudes però, en última instància, les seues conseqüències pràctiques no transcendien els límits de la democràcia burgesa. Tanmateix totes les seues formulacions, teòricament irreconciliables, en 1914 Guesde es pronuncià per la defensa de la Tercera República contra el "militarisme prussià" i, inesperadament per a tots (potser també per a si mateix), acceptà el càrrec de ministre de defensa nacional. Als ulls de Lenin, el seu antic camarada d'armes (en certa manera el seu mestre) esdevingué un traïdor a l'internacionalisme, tan traïdor com l'infame Scheidemann.

En aqueix moment Lenin dirigí tot el foc de la seua crítica teòrica contra la teoria de la democràcia pura. Les seues innovacions foren les d'un restaurador. Netejà la doctrina de Marx i Engels (l'estat com a instrument de l'opressió de classes) de totes les amalgames i falsificacions, tornant-li la seua intransigent puresa teòrica. Al mite de la democràcia *pura* contraposà la realitat de la democràcia *burguesa*, edificada sobre els fonaments de la propietat privada i transformada pel desenvolupament del procés en instrument de l'imperialisme. Segons Lenin, l'estructura de classe de l'estat, determinada per l'estructura de classe de la societat, exclouïa la possibilitat que el proletariat conquistés el poder dins dels marcs de la democràcia i emprant els seus mètodes. No es pot derrotar un adversari armat fins a les dents amb els mètodes imposats pel mateix adversari si, a més a més, és també l'àrbitre suprem de la lluita. L'avanç del proletariat socialista mena inexorablement a l'enfonsament revolucionari o contrarevolucionari de la democràcia. A penes el problema es desplaça de les qüestions secundàries de la reforma parlamentària a la qüestió de la propietat capitalista, tots els partits de la burgesia, inclusivament els més "esquerrans", s'agrupen entorn del nucli més poderós de la classe dominant, és a dir entorn del capital financer. Des d'aquest punt de vista, la perspectiva del progrés pacífic o de la socialització democràtica es revela com una utopia llisa i plana. Els preparatius de la revolució exigeixen una ruptura simultània amb els radicals burgesos i, com ja sabem, amb els reformistes democràtics de la mateixa classe obrera.

Seria absolutament erroni extreure del que s'ha dit anteriorment la conclusió que Lenin ignorava la petita burgesia, en particular els camperols, com a factor polític. Al contrari, considerava que la capacitat del partit obrer d'arrossegar darrere d'ell les masses petitburgeses de la ciutat i del camp era un requisit necessari per a la victòria de la revolució, no sols a Rússia i en els països de l'Orient colonial, sinó també en gran manera en els països capitalistes metropolitans altament desenvolupats. No obstant, dins de les anomenades classes mitjanes traçava una demarcació estricta entre les capes superiors, econòmicament privilegiades, i els estrats inferiors explotats, entre els activistes parlamentaris i els borrecs electorals. Considerava que per tal de forjar l'aliança combativa del proletariat i de la petita burgesia, calia en primer terme purgar les files obreres dels reformistes i, en segon terme, alliberar la plebs de la ciutat i del camp de la influència de la democràcia burgesa. Per a Lenin, la coalició parlamentària de la socialdemocràcia amb els demòcrates burgesos significava una pèrdua de temps i, per consegüent, facilitava la victòria de la dictadura més reaccionària del capital financer. Una aliança del proletariat amb la petita burgesia requereix la conducció d'un partit revolucionari, que només es pot aconseguir per mitjà d'una lluita implacable contra els partits històrics de les classes mitjanes.

Aqueix és el moll de les ensenyances de Lenin sobre les condicions per a preparar la revolució proletària. Sobre la base d'aquests principis, plenament verificats i confirmats per experiència de la Revolució d'Octubre, es fundà la Internacional Comunista. Aquesta breu ressenya teòrica ajudarà el lector a determinar amb justesa la posició històrica de l'últim congrés comunista, el qual, en allò tocant tots els problemes claus de la nostra època, ha liquidat les ensenyances de Lenin, realitzant un brusc viratge de cent vuitanta graus vers l'oportunisme i el patriotisme.

En el marc de la seua doctrina sobre l'imperialisme, Lenin considerava que la busca de l'anomenada part culpable en un conflicte entre estats imperialistes era absurda. La diplomàcia de cada país atribueix la responsabilitat de la guerra a l'altre bàndol, i els socialdemòcrates de cada país recolzen dòcilment als diplomàtics. Tothom sap que ni tan sols el detectiu més experimentat atrapa sempre el criminal. ¿I què succeeix si els polvorins d'Europa s'incendien en forma simultània i des de diversos angles? El criteri legal de "culpabilitat" no ens porta enlloc. El vertader culpable de les guerres és l'imperialisme, és a dir, la incompatibilitat dels interessos mundials que ell mateix engendra. La pau de Versalles és un anella en els preparatius per a la propera guerra, igual que el programa de Hitler, la victòria del qual fou facilitada per aqueix mateix tractat de Versalles.

Mentre, els que redactaren els discursos del Setè Congrés i els que hi participaren en les discussions subsegüents, en total violació de les cartes de fundació de la Internacional Comunista, repeteixen en forma unànime que el perill de guerra emana del *feixisme* alemany. La conclusió que han extret de tot açò és que es necessita la sòlida unitat de totes les forces "democràtiques" i "progressistes", de tots els "amics de la pau" (aqueixa expressió existeix) per a la defensa de la Unió Soviètica per una banda i de la democràcia occidental per l'altra. Aquesta concepció superficial, per no dir banal, de les relacions mundials es remunta directament a la doctrina oficial de l'*Entente* de 1914-18, amb l'única diferència que on abans hom deia *militarisme prussià* ara es diu *feixisme*.

En veritat, la causa per la qual Alemanya ha transformat la seua actitud de tímida adulació per la d'una cerca agressiva de "igualtat", no resideix en les cordes vocals de Hitler, que no posseeixen cap poder místic, sinó en la reanimació de les poderoses forces productives del país després de les commocions de la guerra i el període de postguerra. Allò que Anglaterra i França defenen enfront d'Alemanya no són els principis democràtics, sinó l'equilibri artificial de poder establert com a resultat de la guerra. Itàlia participà en el camp victoriós dels "defensors de la democràcia", la qual cosa no li impedí caure en el feixisme abans que ningú. I tornant al moment actual, és precisament Itàlia, aliada de la democràcia francesa (i indirectament de la Unió

Soviètica) qui s'apresta a iniciar el sagnant conflicte per mitjà de la seua rapaç invasió d'Etiòpia. A la llum d'aquests fets senzills i incontrovertibles, l'intent de presentar els antagonismes imperialistes d'Europa com un xoc entre els principis de la democràcia i del feixisme és absolutament ridícul. Ha d'agregar-s'hi que en cas de guerra les tendències feixistes a França, Txecoslovàquia, Romania, etcètera es desenvoluparan en forma incontenible, però que la victòria total del feixisme a Europa no mitigaria en un àpex els antagonismes que l'esgarren.

És veritat que, en els discursos dels delegats al congrés, els arguments en defensa de les democràcies d'Europa central i d'occident enfront dels atacs del nacionalsocialisme hi ocuparen un lloc secundari respecte a l'argument de la defensa de la Unió Soviètica. No obstant, aquesta jerarquització dels arguments pot regirar-se amb facilitat, i ho serà inexorablement. El deure de defensar la "democràcia" i la "independència nacional" enfront del nacionalsocialisme mantindrà evidentment tota la seua força, prescindint de la participació o no de la Unió Soviètica en la guerra. D'altra banda, la consigna de la defensa de la terra dels soviets fou inscrita en la bandera de la Tercera Internacional el dia del seu naixement. El Setè Congrés roman formalment fidel a aquesta tradició. Però, quina diferència de perspectives i de mètodes!

En vida de Lenin, i en els primers anys després de la seua mort, els principals adversaris en l'arena mundial eren el social-patriotisme i el seu germà de llet, el pacifisme democràtic. S'acceptava com a veritat incommovible que aquests eren els factors que adormien les ments dels treballadors, deixant-li les mans lliures a l'imperialisme: Cert és que en èpoques anteriors la diplomàcia soviètica mai s'abstingué d'explotar les contradiccions de l'imperialisme (encara que mai les presentà com a contradiccions entre la "reacció" i la "democràcia"); però la direcció, en l'època de Lenin, considerava que la principal garantia per a l'existència i desenvolupament de la Unió Soviètica radicava en el desenvolupament de la revolució europea i mundial. Era precisament per això que en aqueixa època ni tan sols es parlava de concertar aliances prolongades entre els soviets i algun dels sectors imperialistes en pugna, i a ningú se li hagués passat pel cap que en aquells països capitalistes amb els quals la Unió Soviètica havia establert relacions temporànies, el proletariat hagués de substituir la lluita revolucionària contra la burgesia per la col·laboració reformista i pacifista amb els partits burgesos d'"esquerra" i amb tots els "amics de la pau" en general. De manera que en allò tocant la guerra, al pacifisme i a la "guerra civil" s'ha produït un gir de quasi cent vuitanta graus.

Per descomptat que cap dels delegats al Setè Congrés repudià de forma directa la revolució proletària, ni la dictadura del proletariat ni cap d'aqueixes coses terribles. Tot al contrari: els oradors oficials juraren que en el fons del seu cor res havia canviat i que els canvis de tàctica s'apliquen tan sols a una etapa

històrica determinada, en què correspon defensar tant la Unió Soviètica com els retalls de la democràcia occidental enfront de Hitler. No obstant, no és aconsellable donar crèdit a aquests juraments solemnes. Si els mètodes de la lluita de classes revolucionària resulten inútils en circumstàncies històriques difícils, això significa que la seua fallida és total, sobretot tenint en compte que l'època que s'apropa es caracteritzarà per les dificultats creixents. Com es mofava Lenin dels social-patriotes quan juraven que arxivaven les seues obligacions internacionals tan sols “mentre durés la guerra”!

L'eix de totes les discussions en el congrés foren la darrera experiència a França, sota la forma de l'anomenat “Front Popular”, que era un bloc de tres partits: Comunista, Socialista i Radical. La col·laboració directa i indirecta amb els radicals (l'anomenat *càrtel*) sempre ha estat una part constitutiva de la política del partit Socialista. Però en contraposició als socialdemòcrates alemanys, la secció francesa de la Segona Internacional, lligada per les tradicions revolucionàries del seu proletariat, mai pogué resoldre's a col·laborar amb l'esquerra burgesa fins al punt de formar amb ella un govern de coalició. El *càrtel*, limitant-se a concertar acords electorals i blocs parlamentaris, proclamà que la seua tasca consistia en “defensar la democràcia” de la reacció interna i els perills externs. Podria dir-se que el Partit Comunista Francés es construí en la lluita contra el *càrtel*. Davant de la necessitat de defensar-se dels cops de l'esquerra, els socialistes justificaven la seua política en base a la necessitat de la unió amb les classes mitjanes, a la qual cosa els comunistes responien que, si bé la base de suport principal dels radicals era la petita burgesia, en totes les qüestions importants sacrificaven aquests interessos en l'altar de l'aristocràcia bancària. L'aliança amb el partit de la pau de Versalles (deien) preparava el terreny per a una nova guerra i una nova traïció per part dels socialistes.

L'enderrocament del gabinet de Daladier per una insurrecció de les bandes armades de la reacció (6 de febrer de 1934) provocà una sèrie de canvis radicals en la distribució de les forces polítiques. Pressinat per l'agitació que regnava entre les masses, el Partit Socialista s'allunyà precipitadament dels desprestigiats radicals; inclusivament expulsà dels seus rengles el bloc de parlamentaris de dreta, els anomenats neosocialistes, per als quals la col·laboració amb l'esquerra burgesa era l'element essencial de la política socialista. D'altra banda, la imminència del perill feixista a França i l'augment de l'armamentisme alemany provocaren un procés oposat, i vertiginós, en la Comintern. Els mateixos dirigents que fins al 6 de febrer titllaven el radical d'esquerra Daladier de feixista i el dirigent socialista Léon Blum de socialfeixista, davant de l'assalt del feixisme autèntic perderen tota confiança en si mateixos i en la seua bandera i (sota les instruccions directes de Moscou, clar està) resolgueren buscar la salvació en una aliança amb els partits democràtics, no sols amb els socialistes sinó també amb els radicals.

Les conversacions, que prosseguiren durant diversos mesos, tingueren un caràcter purament teatral, amb un important, encara que involuntari element, de comicitat. Els socialistes recelaven de les ardents declaracions d'amistat comunista; els "socialfeixistes" d'ahir temien una trampa. I quan per fi veieren la magnitud del terror dels seus recents enverinats adversaris i acceptaren un front únic, s'obrí el segon capítol: la lluita per l'aliança amb els radicals. Els socialistes defugien obstinadament el bloc amb el partit dels arxiconservadors Herriot i Daladier: la seua llarga experiència els demostrava que resultava políticament estèril; però finalment la pressió constant dels comunistes, els tardans neòfits del *càrtel*, aconseguiren la seua comesa. Els radicals, als que els seus aliats d'esquerra ni tan sols exigien una ruptura amb la reacció extrema representada en el gabinet de coalició de Laval, acceptaren el càrtel tripartit de mal grat, com a mitjà polític per a enfortir la seua feble posició en el parlament i assegurar per a França l'ajuda de l'Exèrcit Roig en cas d'última necessitat. A penes es creà el Front Popular, els neosocialistes ocuparen el lloc que naturalment els corresponia en el mateix, al costat del partit de Briand. Així es demostrà que la seua anterior expulsió es degué a un simple malentès.

En presentar l'experiència francesa com el model d'aplicació més efectiva de la nova política realista, ni l'orador Dimitrov, ni els delegats francesos es molestaren en analitzar la vertadera naturalesa social i econòmica d'aqueix agrupament temporal de forces que porta el nom altisonant de "Front Popular". Al contrari, tots els oradors es negaren obstinadament a analitzar el programa i les perspectives del nou *càrtel*. No és sorprenent: la crisi del parlamentarisme francès és per damunt de tot la crisi del radicalisme francès. Les masses petitburgeses estan perdent la seua confiança en els herois de fraseologia jacobina, que en realitat sempre resulten ser un dels instruments del capital financer. El feixisme explota la desil·lusió política de la petita burgesia de la ciutat i el camp amb el Partit Radical. Darrere de les bambolines el capital financer brinda el seu suport generós a les bandes feixistes, preparant-se així una nova base de suport. El règim imperant posseeix un caràcter transitori. L'instable govern nacional de Laval necessita inclús el suport dels radicals.

El caràcter hipòcritament i absolutament putrefacte d'aquest partit es revela amb mortal claredat en què, d'una banda, els seus dirigents més representatius integren el govern nacional, que ha promulgat mesures draconianes d'austeritat i, per l'altra banda, integra el Front Popular que està menant una sorollosa campanya contra el govern i els seus decrets. Els socialistes i comunistes declaren que les mesures econòmiques de Laval constitueixen un excel·lent regal polític per al feixisme; al mateix temps, eviten amb força cura tota menció sobre la responsabilitat dels radicals en la política del govern. Els fonaments del Front Popular són l'ambigüitat, el silenci, el frau. No és gens estrany que la lluita contra el feixisme revista un caràcter purament decoratiu. El desprestigi dels radicals entre les masses populars s'ha estès automàticament als seus aliats.

El “Front Popular”, sorollós però paralytat per les seues contradiccions internes, es rasca impotent el cap. Al mateix temps, els feixistes amplien la seua base política i perfeccionen la seua organització militar. D’açò ningú diu una sola paraula en el congrés, on regna el monolitisme obligatori manat per endavant.

El Setè Congrés fou convocat essencialment per a atorgar força de llei i estendre a tots els països, sense excepció, el viratge de cent vuitanta graus del Partit Comunista Francès. Dit siga de pas, la gran paradoxa d’aquest congrés és que mentre estableix la necessitat de “caracteritzar en forma estrictament realista les peculiaritats nacionals de cada país”, estableix expeditivament que el “Front Popular” és el model per a totes les seccions. Atès que la seua valenta conducta en el famós judici per l’incendi del Reichstag li valgué a Dimitrov certa autoritat moral (Dimitrov mai tingué ni té un altre dret a reclamar autoritat política) fou a ell a qui s’assignà la delicada missió d’anunciar, en un discurs parlotejador però vacu, que la Comintern, en lluita contra el feixisme, s’havia embarcat en la senda de la coalició democràtica i del patriotisme. A diferència dels socialistes, els que, com és sabut, mai es decidiren a concertar una coalició governamental amb els radicals, el Setè Congrés portà el viratge fins a les seues últimes conseqüències i plantejà directament el problema del nou curs com la construcció d’un govern de Front Popular.

Si Marcel Cachin, Thorez i altres dirigents del Partit Comunista Francès no aconseguen conformar, en un futur immediat, un govern comú amb el “radical-feixista” Daladier i el “socialfeixista” Blum, la causa d’això ha de buscar-se en les trampes del procés històric i no en la mala voluntat dels líders comunistes. Però si, malgrat tots els factors objectius (crisis, dificultats econòmiques, esclats revolucionaris a Toló, Brest, Le Havre, etcètera), el govern de coalició del bloc d’esquerra assumeix el poder, no cal ser profeta per a vaticinar que no serà sinó un breu episodi i que al caure arrossegirà amb si el “Front Popular”. Serem molt afortunats si els retalls de la democràcia francesa no queden sepultats sota les seues ruïnes.

La primera gran guerra imperialista esclatà en moments en què el capitalisme semblava estar en la cúspide del seu poder i el parlamentarisme semblava un règim etern. El reformisme i el patriotisme de la Segona Internacional es recolzaven en aquests fonaments. Guerra? Però aquesta és l’última guerra... Des d’aleshores, totes les il·lusions, tant les primàries com les derivades, s’han dissipat com el fum. El caràcter implacable de la nostra època, que ha despul·lat totes les contradiccions fins a l’arrel, li atorga característiques summament ominoses (podríem dir summament mesquines) a la capitulació de la Comintern davant d’aquelles idees i ídols a què declarà guerra santa en el moment de néixer.

En l'actualitat, l'única cosa que distingeix els comunistes dels socialdemòcrates és la fraseologia tradicional, i aquesta no resulta difícil d'oblidar. En aquest precís instant els dirigents comunistes comencen a emprar, i amb prou èxit, un llenguatge de saló amb els seus aliats de la dreta; la vella reserva d'imprecacions va dirigida únicament contra els adversaris d'esquerra. No seria d'estranyar que hom proclamés el front únic com a primer pas vers la plena fusió organitzativa dels partits de les Internacionals Segona i Tercera.

Els obstacles en el camí d'aqueixa fusió no radiquen tant en les idees com en els aparells. En Anglaterra, Bèlgica, Holanda i els països escandinaus, les seccions de la Comintern són massa insignificants com per a interessar als partits reformistes en experiències de front únic o en temptatives de fusió. Però allí on la distribució de forces és més parella, sobretot a França, ambdós bàndols comencen a plantejar la qüestió de la fusió com un problema pràctic. Es resoldrà en un futur immediat? Des de la concertació del pacte francosoviètic, les diferències programàtiques i tàctiques s'han reduït al mínim; els socialdemòcrates prometen defensar la Unió Soviètica, a canvi de tot això els comunistes prometen defensar la República Francesa. Respecte a la guerra i a la defensa nacional (el problema fonamental de la nostra època) les bases per a la unitat ja estan assentades. Però queda el problema de les tradicions de dos aparells burocràtics tancats i dels interessos materials de bon nombre de persones vinculades a aqueixos aparells. El futur revelarà si la pressió conjunta del feixisme i de la diplomàcia moscovita serà prou forta com per a superar aquest escull secundari però prou important en el camí de la unitat. Siga com siga, el Setè Congrés ha proclamat obertament i contundent que és necessari buscar la unitat amb la mateixa socialdemocràcia, a la que Stalin fins fa pocs anys titllava de bessó del feixisme.

Si prenem el desenvolupament ideològic i polític de la Comintern, fent a una banda el problema del seu futur com a organització (el cos segueix descomponent-se molt de temps després d'haver estat abandonat per la seua ànima viva) podem dir que la història de la Tercera Internacional troba la seua conclusió última en el Setè Congrés. Fa vint-i-un anys Lenin llençà la consigna de ruptura amb el reformisme i el patriotisme. A partir de llavors, tots els anomenats dirigents centristes, oportunistes i intermedis, han llençat contra Lenin l'acusació de sectarisme, més que cap altra. Hom pot coincidir o discrepar amb Lenin, però no pot negar que la Internacional Comunista es fundà precisament sobre la base de la impossibilitat de conciliar les dues tendències fonamentals del moviment obrer. El Setè Congrés ha arribat a la conclusió que el sectarisme fou l'origen de totes les derrotes posteriors del proletariat. Així veiem que Stalin corregeix el gran "error" històric de Lenin, i en forma radical: Lenin creà la Internacional Comunista; Stalin l'està liquidant.

No obstant, ja es pot dir que la unificació de les dues Internacionals, per completa que siga, de cap manera garantirà la unitat de la classe obrera. Els principis del social-patriotisme exclouen a *priori* la possibilitat de mantenir la unitat *internacional*, sobretot en una època en què s'apropen xocs militars. Però ni tan sols hi haurà unitat dins de les fronteres *nacionals*. En iniciar-se la nova etapa històrica es produirà, inexorablement, una nova escissió irreconciliable en les organitzacions obreres, un reagrupament dels seus elements entorn de dos eixos: l'oportunista i el revolucionari. En la majoria dels països ja s'ha aixecat la bandera de la Quarta Internacional. De moment es tracta, per descomptat, de petits grups d'avantguarda. Però qualsevol que conega la història del moviment obrer comprendrà la importància simptomàtica d'aquest fet. No obstant, aquest aspecte de la qüestió transcendeix els límits d'aquest article, l'objectiu del qual és brindar una avaluació general del Setè Congrés. Repetim: passarà a la història com el congrés de liquidació.

¹ “El Congrés de liquidació de la Tercera Internacional.”, *Biulleten Opozitsi*, nº 46, desembre de 1935.